

Το περιοδικό ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ (Διαχρονική πορεία 70 ετών)

Νικόλαος Ασημής

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ» (Διαχρονική πορεία 70 ετών)

Νικόλαος Ασημής

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ έκλεισε το 2001 εβδομήντα χρόνια εκδοτικής παρουσίας. Για ένα ελληνικό ιατρικό περιοδικό αυτό είναι μοναδικό. Δείχνει, αν μη τι άλλο, την ισχυρή ώθηση που δόθηκε στην εκκίνησή του, την αντοχή του στο χρόνο και την αναγκαιότητα της παρουσίας του.

Το περιοδικό, κάθε περιοδικό, είναι ένας ζωντανός οργανισμός που γεννιέται, ενηλικιώνεται και δίνει το μέτρο της αξίας του· πολλές φορές όμως εξαντλείται και τερματίζει τον κύκλο του, ενώ σπανιότερα, συνεχίζει την πορεία του υπερβαίνοντας και τα βιολογικά όρια των γεννητόρων του, αποτελώντας έτσι μια διαρκέστερη παρακαταθήκη γνώσεων και μνήμης.

Τα περιοδικά, λοιπόν, όπως οι ζώντες οργανισμοί, μεταβάλλονται και προσαρμόζονται για να επιβιώσουν. Τις εξελικτικές αυτές μεταβολές του περιοδικού στο άνετο χρονικό διάστημα των 70 χρόνων θα προσπαθήσουμε να σκιαγραφήσουμε εδώ.

Και πρώτα ποιοί ήταν οι λόγοι που επέβαλαν την ίδρυσή του. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ ήταν το δημιούργημα μιας ανάγκης. Μέσα στις επικρατούσες τότε συνθήκες του έντονου κοινωνικο-οικονομικού μετασχηματισμού (μετά τη Μικρασιατική καταστροφή) που λαμβάνουν χώρα στη Βόρεια Ελλάδα και που αφορούσε και τις επιστήμες, τα γράμματα και τις τέχνες, η ίδρυση του περιοδικού ήρθε σαν φυσιολογική γέννα.

Υπήρχε επιτακτική ανάγκη για τους 360 γιατρούς της Θεσσαλονίκης, αλλά και για όλους τους γιατρούς της Μακεδονίας-Θράκης, να αποκτήσουν ένα βήμα για να εκθέτουν τις επιστημονικές τους παρατηρήσεις και συγχρόνως να διατυπώνουν τα επαγγελματικά τους ζητήματα και μεταξύ των, αλλά προπαντός προς το Κέντρο, την Αθήνα. Κι αυτό ήταν πολύ σημαντικό γιατί την εποχή εκείνη, όπου οι συγκατοικίες ήταν σχεδόν ανύπαρκτες και η πρόσβαση στην Αθήνα προβληματική, το περιοδικό θα ήταν το μοναδικό μέσο επικοινωνίας.

Υπήρχε, επίσης, η ανάγκη ενός ιατρικού εντύπου με έγκαιρη και τακτική κυκλοφορία, που να μεταφέρει στους γιατρούς την επίκαιρη - για την εποχή - ιατρική γνώση, ιδιαίτερα τις ιατρικές εξελίξεις και προόδους άλλων χωρών, κυρίως της Ευρώπης. Όλα

αυτά, βεβαίως, αιωρούνταν και διαπότιζαν την ατμόσφαιρα της πόλης, χρειαζόταν όμως κάποιος να συλλάβει την ιδέα και να την πραγματοποιήσει.

Θα επιθυμούσα να σταθώ κυρίως στις πρώτες δεκαετίες της έκδοσης του περιοδικού. Είναι απομακρυσμένες από μας και μπορούν καλύτερα να αποτιμηθούν. Εξάλλου, χαρακτηρίζουν μια εποχή εντόνων προβληματισμών και σκιαγραφούν με πιστότητα τις τότε συνθήκες εξάσκησης και λειτουργίας της Ιατρικής.

Ο ιδρυτής του περιοδικού, αλλά και οι επόμενοι δύο διευθυντές-εκδότες, προέρχονταν ο ένας από το μακεδονικό και οι άλλοι δύο από τον ευρασιατικό χώρο. Ήταν γιατροί με ευρύτητα σκέψης και προοπτική και αυτό αντανάκλα στους αρχικούς στόχους και τις επιλογές τους. Το περιοδικό πολύ γρήγορα ξέφυγε από τα όρια του βορειοελλαδικού χώρου, διαδόθηκε σε όλη την ελληνική επικράτεια αλλά και πέραν αυτής, σε κέντρα της ελληνικής Διασποράς.

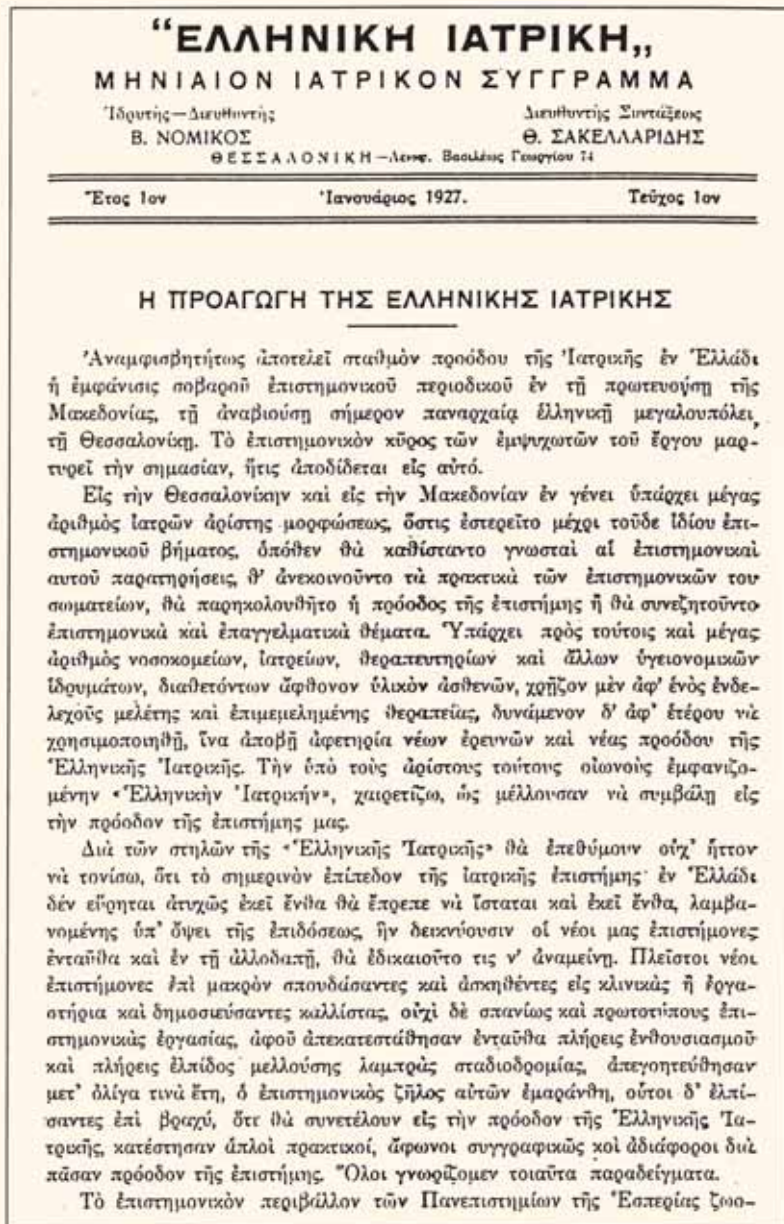
Έτσι γεννήθηκε η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ, το 1927, χωρίς την παραμικρή οικονομική υποστήριξη ιδιωτικού ή κρατικού φορέα, με την πίστη όμως και την ακάματη εργατικότητα των ιδρυτών της· και ήταν τόσο η δύναμη κατά την εκκίνησή της, που αφού διέγραψε μια ανοδική τροχιά, επιβίωσε έως σήμερα, μόνη αυτή από δεκάδες άλλα ελληνικά ιατρικά περιοδικά (Εικ. 1).

Την 70χρονη αυτή πορεία του περιοδικού θα τη χωρίσουμε σε περιόδους που αντιστοιχούν στη θητεία κάθε εκδότη. Κάθε περίοδος έχει τα δικά της χαρακτηριστικά και μολονότι οι στόχοι παραμένουν οι ίδιοι, σημειώνονται αλλαγές, βελτιώσεις, εκσυγχρονισμοί.

Την αρχική περίοδο σφραγίζει η προσωπικότητα των δύο πρώτων εκδοτών Β. Νορικού και Θ. Σακελλαρίδη και φθάνει μέχρι τις παραμονές του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Η Β' περίοδος εκτείνεται από το 1939 μέχρι το θάνατο (1970) του επί 30 χρόνια εκδότη της Α. Μυστακίδη, ενώ η Γ' περίοδος (Ν. Ασημής και συνεργάτες) έχει μόνο εννέα ετών ζωή (1971-78) αλλά χαρακτηρίζεται από βασικές αλλαγές στον τρόπο δημοσίευσης των εργασιών. Τέλος η Δ' περίοδος αρχίζει το 1982 και το περιοδικό εκδί-

δεται πλέον ως επιστημονικό όργανο της Ιατρικής Εταιρείας Θεσσαλονίκης, εγκαινιάζοντας έναν αυστηρό τρόπο επιλογής των προς δημοσίευση εργασιών και μια σύγχρονη εκδοτική διαδικασία.

Εικ. 1. Πρώτη σελίδα του πρώτου τεύχους (τεύχ. 1, σελ. 1, Ιανουάριος 1927.)

Α' Περίοδος (1927-38)

Ο ιδρυτής του περιοδικού **Β. Νομικός** (1884-1929), Έλληνας της Διασποράς, ήταν ένας δόκιμος και αναγνωρισμένος χειρουργός της πόλης. Ο Σακελλαρίδης έλεγε γι' αυτόν: «Χριστιανοί και αλλόδοξοι, Έλληνες και αλλοεθνείς, όλοι απέκτησαν πλήρη εμπιστοσύνη εις τη μάχαιραν του Νομικού».

Η σκέψη του να είναι και η Θεσσαλονίκη παρούσα και συμμετέχουσα στην επιστημονική ιατρική κίνηση και πρόοδο της χώρας, τον οδήγησε στην ιδέα ίδρυσης ενός ιατρικού περιοδικού¹. Δυστυχώς ο Β. Νομικός δεν ευτύχησε να δει την εδραίωση της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ, διότι πέθανε στην ηλικία των 45 ετών, μόλις δύο χρόνια μετά την έκδοση του περιοδικού. Εκείνος που έβαλε την προσωπική του σφραγίδα στην ανοδική πορεία του περιοδικού ήταν ο **Θ. Σακελλαρίδης** (1879-1938). Διευθυντής συντάξεως από την ίδρυσή του, επιστήμονας κύρους της εποχής, με πολυετείς σπουδές στην Γαλλία, με έντονη επιστημονική και κοινωνική παρουσία στον ευρύτερο χώρο της πόλης επί μια 30ετία, ήταν πρωτεργάτης και κατόπιν ο εμπνευστής όλης της εκδοτικής προσπάθειας και επιτυχίας του περιοδικού.

Ενδεικτικό του υψηλού ήθους που χαρακτήριζε τους Νομικό και Σακελλαρίδη είναι ο ενδιαυσμός, που είχαν τότε εκφράσει, μήπως η έκδοση του περιοδικού θεωρηθεί προσπάθεια επαγγελματικής αυτοδιαφήμισής τους.

Οι στόχοι που εκτίθενται στο πρώτο τεύχος του περιοδικού καθορίζουν με σαφήνεια τους λόγους που ώθησαν τους πρωτεργάτες της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ στην έκδοσή της. Αφού θέτουν ως αρχή, ότι «ο επιστημονικός τύπος αποτελεί τον δείκτη της επιστημονικής κίνησης και προόδου αλλά και τον κυριότερο παράγοντα αυτής», απαριθμούν τους στόχους, που είναι²:

1) δημιουργία επιστημονικού βήματος για τους γιατρούς της Θεσσαλονίκης και γενικότερα της Βορείου Ελλάδος·

2) καλλιέργεια της άμιλλας (μεταξύ των γιατρών), συγγραφής επιστημονικών εργασιών και δημοσίευσή τους·

3) να καταδειχθεί στον εκτός Ελλάδος επιστημονικό κόσμο ότι η ιατρική επιστήμη στη χώρα μας επιτελεί σημαντικές προόδους·

4) επίδειξη επιστημονικής ανεξαρτησίας απέναντι στους ξένους και καλλιέργεια εθνικής επιστήμης·

5) παρακολούθηση του παγκόσμιου ιατρικού τύπου και της επιστημονικής κίνησης μέσω της διεθνούς βιβλιογραφίας.

Μπορεί οι στόχοι αυτοί, αν μάλιστα τους δει κάποιος με μια

σύγχρονη ματιά, να μην έχουν τίποτα το μεγαλεπίβολο ή το πρωτότυπο, όμως τέθηκαν για πρώτη φορά εδώ και το κυριότερο πραγματοποιήθηκαν σταθερά με πίστη και συνέχεια.

Τα περί «εθνικής ιατρικής» που παριλαμβάνονται στους στόχους, δεν πρέπει να ξενίζουν κανένα. Την εποχή εκείνη υπήρχε έντονη ή ανάγκη να τονίζονται σε κάθε περίπτωση η εθνική μας οντότητα και αυθυπαρξία, καθώς η κρατική μας υπόσταση - μετά την απελευθέρωση της Βόρειας Ελλάδας από την Οθωμανική κυριαρχία - ήταν πολύ πρόσφατη.

Ξεκινώντας με τους στόχους αυτούς το περιοδικό αρχίζει την προσπάθεια και τον αγώνα για την εδραίωσή του στο βόρειο χώρο, αλλά και την αποδοχή του από τη ιατρική κοινότητα των Αθηνών. Μολονότι δεν υπάρχουν, δυστυχώς, στοιχεία για την έκταση της κυκλοφορίας του κατά την περίοδο αυτή, φαίνεται ότι η εδραίωσή του στη Θεσσαλονίκη δεν συνάντησε ιδιαίτερες δυσκολίες και συντελέστηκε μέσα σε δύο χρόνια. Και όχι μόνο διασφάλισε την παρουσία του στο Πανελλήνιο, ως ένα σοβαρό περιοδικό κύρους, αλλά η ακτινοβολία του, ξεπερνώντας τα σύνορα, έφθασε και στον ελληνισμό του εξωτερικού, στην Κύπρο, την Αίγυπτο και αλλού. Βέβαια, προβλήματα οικονομικής και τεχνικής φύσεως (εκδοτικά, τυπογραφικά), απασχολούσαν πάντοτε τους εκδότες, και όχι μόνο της Α' περιόδου.

Η αποδοχή, εξάλλου, του νέου περιοδικού από τον ιατρικό κόσμο των Αθηνών έγινε κατά ένα ομαλό και χωρίς δυσκολίες τρόπο. Οι ιθύνοντες της επιστημονικής ιατρικής κίνησης των Αθηνών το υποστήριξαν ευθύς εξαρχής και κάλυψαν το μεγαλύτερο μέρος της ύλης που δημοσιευόταν.

Ήδη κατά το τέλος της Α' περιόδου, το περιοδικό αποτελούσε μια σοβαρή ιατρική έκδοση, όπου μέσα στις σελίδες του κατοπτρίζονταν η ιατρική επιστημονική κίνηση, όχι μόνο της Βόρειας Ελλάδας, αλλά και ολόκληρης της χώρας. Χαρακτηριστικά του περιοδικού κατά την περίοδο αυτή είναι η ζωντάνια, η επικαιρότητα των θεμάτων, η αμεσότητα προς τα τρέχοντα ιατρικά ζητήματα, η καθολικότητα ως προς τα θέματα δεδομένου ότι κάλυπτε όλες τις ανάγκες του ιατρικού σώματος, επιστημονικές, κλινικής ιατρικής και επαγγελματικές.

Ξεκίνησε με 650 πυκνοτυπωμένες σελίδες τον τόμο κατά τον πρώτο χρόνο για να τις αυξήσει σε 1200 σελίδες ήδη το δεύτερο και να συνεχίσει με 1200-1350 έως το τέλος της περιόδου. Οι δημοσιευόμενες εργασίες κατά τόμο κυμαίνονταν από 70 έως 100, γραμμένες από ένα κατά το πλείστον συγγραφέα, σπανίως δύο.

Το είδος (κατηγορία) των εργασιών ήταν: πρωτότυπες ερευ-

νητικές ή κλινικές, ενδιαφέρουσες περιπτώσεις και ανασκοπικά άρθρα. Υπάρχουν επίσης, εναρκτήρια μαθήματα πανεπιστημιακών καθηγητών, ενδιαφέρουσες διαλέξεις που έγιναν στις Ιατρικές Εταιρείες Αθηνών και Θεσσαλονίκης, μεταφράσεις αξιολογών και επίκαιρων άρθρων Γάλλων και Γερμανών και ακόμα διδακτορικές διατριβές σε δύο συνέχειες. Σε κάθε τεύχος υπήρχε πάντοτε μια ιστορική μελέτη και μέσα από τις σελίδες του περιοδικού της περιόδου αυτής περνά ολόκληρη η ιστορία της Ιατρικής, από τους προϊστορικούς χρόνους μέχρι τα νεότερα χρόνια.

Τα περιεχόμενα αυτά αποτελούσαν τον κύριο κορμό της μηνιαίας έκδοσης που συμπληρώνονταν με άλλα ακόμα κεφάλαια: περιλήψεις εργασιών από τον ελληνικό και ξένο τύπο, πρακτικά των ιατρικών εταιρειών (Αθηνών, Θεσσαλονίκης, Πατρών), βιβλιοπαρουσιάσεις ιατρικών βιβλίων ελλήνων και ξένων συγγραφέων σε κάθε τεύχος. Κατά διαστήματα, υπήρχαν επίσης νέες στήλες: θεραπευτικά σημειώματα, μικρά πρακτικά σημειώματα, αλληλογραφία του πρακτικού γιατρού (ερωτήσεις-απαντήσεις).

Υπήρχε, επίσης, κατά τα πρώτα ιδίως 6-7 χρόνια, στήλη επαγγελματικών ζητημάτων. Ο διευθυντής του περιοδικού υποστήριξε και υποβάσταξε το νεαρό τότε Ιατρικό Σύλλογο Θεσσαλονίκης (πρώτος πρόεδρός του ο Θ. Σακελλαρίδης) και συνετέλεσε με την μαχητική αρθρογραφία του στην προώθηση της δημιουργίας και της καλύτερης λειτουργίας του ταμείου συντάξεως και ασφαλίσεως των υγειονομικών (ΤΣΑΥ).

Πριν κλείσουμε το κεφάλαιο της Α' περιόδου, είναι δίκαιο να αναφέρουμε ότι, η παρουσία της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ, υπήρξε καταλυτική για την ίδρυση της Ιατρικής Εταιρείας Θεσσαλονίκης. Ένα έτος μετά την πρωτοέκδοσή της και μέσα από τις στήλες της ωριμάζει η ιδέα της ίδρυσης της Εταιρείας. Και οι ιδρυτές της Ι.Ε.Θ., αναγνωρίζοντας τη συμβολή του διευθυντού του περιοδικού Θ. Σακελλαρίδη, τον εκλέγουν πρώτο πρόεδρό της.

Β' Περίοδος (1939-1970)

Η περίοδος αυτή αποτελεί συνέχεια της πρώτης ως προς τους στόχους, τον τρόπο συγγραφής και επιλογής των εργασιών και τη γενικότερη προβληματική του περιοδικού στα επιστημονικά και επαγγελματικά ιατρικά ζητήματα.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ έχει πια «ενηλικιωθεί» και επιβάλλει την παρουσία της στον ιατρικό κόσμο της Ελλάδας με την ανελιπή, τακτική μηνιαία έκδοσή της.

Ο εκδότης **Αθ. Μυστακίδης** (1900-1970), τέκνο του αλύτρωτου ελληνισμού της Κωνσταντινουπόλεως, ήταν επιστήμονας με ευρείες γνώσεις, πρωτοπόρος στην εισαγωγή των νέων αντιλήψεων κλινικής και προληπτικής παιδιατρικής στη Βόρεια Ελλάδα. Εξασκώντας την Παιδιατρική με πολλή επιτυχία, τοποθετημένος στην πρώτη γραμμή της κοινωνικής δράσης, δεν δίστασε να αναλάβει την έκδοση του περιοδικού μετά το θάνατο του Θ. Σακελλαρίδη, με τον οποίο ήδη συνεργαζόταν επί πολλά χρόνια.

Η ευρύτητα αυτή της σκέψης μαζί με μια ακάματη εργατικότητα, οδήγησαν τον Α. Μυστακίδη όχι μόνο στη συνέχιση της έκδοσης του περιοδικού αλλά και στην ανύψωση του επιπέδου του από απόψεως εμφάνισης και ποιότητας των επιστημονικών εργασιών, και προβολής όλων των σύγχρονων προόδων της Ιατρικής, της εποχής εκείνης.

Επέλεγε με προσοχή τα δημοσιευόμενα άρθρα, με εκείνο το ιδιαίτερο αισθητήριο των διευθυντών σύνταξης, διότι, καθώς δεν υπήρχε συντακτική επιτροπή έπρεπε μόνος ο ίδιος να κάνει την επιλογή. Βρισκόταν σε συνεχή επαφή με τους γιατρούς των μεγάλων νοσοκομείων Αθηνών και Θεσσαλονίκης, τα επισκεπτόταν συχνά για να γνωρίσει επί τόπου τους συναδέλφους που θα μπορούσαν να συνεργαστούν με το περιοδικό. Συμμετείχε τακτικά σε Ιατρικά Συνέδρια στην Ελλάδα και στο εξωτερικό για να ενημερώσει τους αναγνώστες στις σύγχρονες προόδους της Ιατρικής. Κατ' αυτόν τον τρόπο, ο Α. Μυστακίδης, συγκέντρωνε τον καλύτερο συνδυασμό προσόντων ενός επιτυχημένου και αξιού διευθυντή-εκδότη. Επί της εποχής του, η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ κρατούσε τα σκήπτρα μεταξύ των άλλων αξιόλογων ελληνικών περιοδικών και ήταν, όπως τόλεγε ο ίδιος σε κάθε περίπτωση, «το περιοδικό όλων των Ελλήνων ιατρών»³.

Στη μακρά αυτή εκδοτική περίοδο, το περιοδικό εξασφάλισε στους αναγνώστες του συνεχή τακτική μηνιαία έκδοση (7-8 τυπογραφικά σε κάθε τεύχος), με 1200-1400 σελίδες πυκνοτυπωμένες το χρόνο, με 115 κατά μέσο όρο δημοσιευμένες εργασίες. Σε πολλούς τόμους υπήρχε ευρεία ανασκόπηση του διεθνούς ιατρικού τύπου και σε κάθε τόμο ανάλυση πολλών ελληνικών και κυρίως, ξενόγλωσσων βιβλίων. Το σύνολο των βιβλιοπαρουσιάσεων στο διάστημα 1940-1970 ανέρχεται σε 405 ελληνικών και 1027 ξένων βιβλίων!

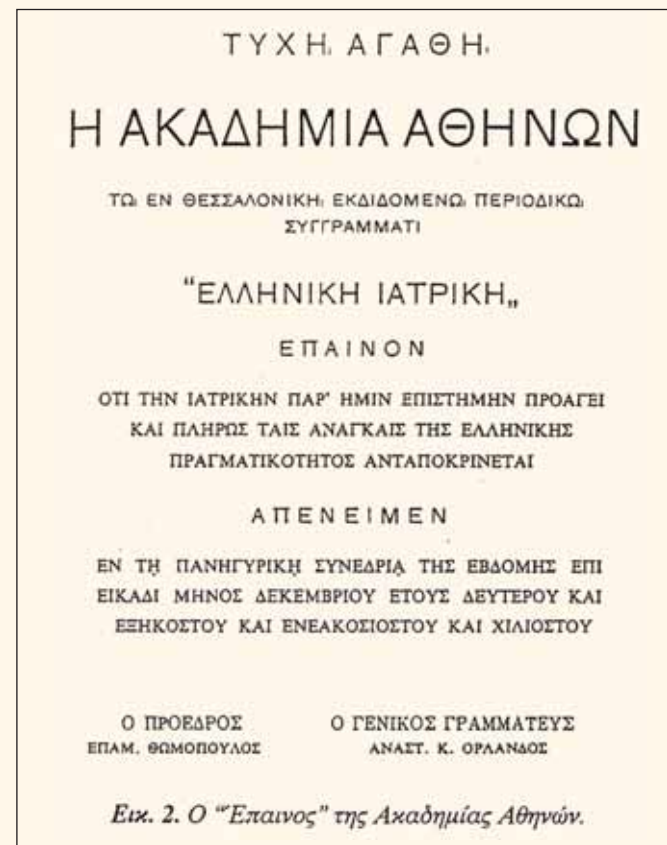
Στη δική του θητεία, η Ακαδημία των Αθηνών απένειμε *Έπαινο* (το 1962) για την αξιόλογη συμβολή του περιοδικού στην πρόοδο της Ιατρικής (**Εικ. 2**).

Η ίδρυση της Ιατρικής Σχολής στο Πανεπιστήμιο

Θεσσαλονίκης το 1943, υπήρξε ένα ευτυχές γεγονός και για την ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ. Ένας μεγάλος αριθμός αξιόλογων επιστημονικών εργασιών που προέρχονταν από την Ιατρική Σχολή της Θεσσαλονίκης, δημοσιεύθηκε στα τεύχη του περιοδικού και οι περισσότεροι πανεπιστημιακοί διδάσκαλοι συνεργάστηκαν ευχαρίστως με το περιοδικό.

Η μακρά αυτή περίοδος που καταλαμβάνει 30 ολόκληρα χρόνια, υπήρξε το έργο ενός μόνο ανθρώπου του Α. Μυστακίδη.

Για μας που πήραμε την σκυτάλη απ' αυτόν, ανίδεοι στην αρχή, με αρκετή γνώση και ικανή πείρα ύστερα από πολλά χρόνια θητείας στην έκδοση - διεύθυνση του περιοδικού, το έργο αυτό φαίνεται ασύλληπτο. Τι να σκεφθεί κανείς και πως να το αξιολογήσει; Μελετώντας τους τόμους της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ της περιόδου αυτής και συγκρίνοντάς τους μ' αυτούς των άλλων περιόδων, καταλήγουμε στα παρακάτω συμπεράσματα, που αποτελούν εν μέρει προσωπικές εκτιμήσεις, διότι δεν

Εικ. 2. Ο «Έπαινος» της Ακαδημίας Αθηνών.

υπάρχουν γραπτά ή προφορικά στοιχεία γι' αυτά.

α) Υπήρχε μεγάλη προσφορά εργασιών και ο αριθμός των ιατρικών περιοδικών εκδόσεων ήταν περιορισμένος.

β) Η επιλογή των εργασιών ήταν εύκολη δεδομένου ότι δημοσιεύονταν σχεδόν όλες, καθώς ο εκδότης βασιζόταν στην επιστημονική και επαγγελματική φήμη και το κύρος του συγγραφέα.

γ) Η επιμέλεια και η διόρθωση των εργασιών (το copy editing των αγγλοσαξόνων) ήταν περιορισμένης έκτασης.

δ) Οι εκδοτικές διαδικασίες ήταν απλούστερες, η τυπογραφική δουλειά (λινοτυπία) απαιτούσε λιγότερο προσωπικό και λιγότερες δαπάνες.

ε) Οι δαπάνες της έκδοσης ήταν πολύ περιορισμένες, ενώ τα έσοδα από τον αυξημένο αριθμό των συνδρομητών και τις επιπλέον σελίδες, όταν οι δημοσιευόμενες εργασίες ήταν εκτεταμένες, πρέπει να ήταν αρκετά. Το θετικό αυτό ισοζύγιο στο κεφάλαιο εσόδων-εξόδων, ήταν η βάση πάνω στην οποία ο Α. Μυστακίδης στήριξε το έργο του και μπόρεσε να το αναδείξει και να το διατηρήσει επί ένα τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα, χωρίς καμία επιχορήγηση κρατικής ή ιδιωτικής προέλευσης.

Όσο, όμως, κι αν οι διαπιστώσεις αυτές δίνουν μια κάποια απάντηση στην προσωπική μας απορία, δεν μειώνουν καθόλου το μέγεθος του επιτελεσθέντος έργου. Η έκδοση ενός ιατρικού περιοδικού των 7-8 τυπογραφικών κάθε μήνα, επί 30 χρόνια, με την προσωπική ευθύνη και εργασία ενός μόνο ατόμου, το γεγονός αυτό, είναι πέρα από κάθε προσδοκία και πειστική ερμηνεία.

Γ' Περίοδος (1971-78)

Μετά το θάνατο του Α. Μυστακίδη (1970), μια ομάδα γιατρών αποφάσισε να συνεχίσει την έκδοση του περιοδικού. Ιατρικοί, φιλικόι κύκλοι της πόλης τους παρότρυναν σ' αυτό και οι ίδιοι δέχθηκαν την πρόκληση, α) για να συνεχιστεί μια παράδοση 40 ετών ενός ιατρικού περιοδικού που είχε ήδη κάνει μια λαμπρή καριέρα στο χώρο του και β) να μη φύγει το περιοδικό από την πόλη όπου γεννήθηκε, χάνοντας έτσι την ταυτότητά του και το βασικό του γνώρισμα, δηλαδή το να αποτελεί το κύριο επιστημονικό βήμα των γιατρών του βορειοελλαδικού χώρου.

Η ομάδα των γιατρών αυτών ήταν οι Ν. Ασημής (διευθυντής σύνταξης), Ι. Δερματάς, Σ. Μάνιος και Ζ. Σινάκος, όλοι νέοι γιατροί με έντονη επιστημονική και επαγγελματική δραστηριότητα. Ξεκίνησε, λοιπόν, η ομάδα με ενθουσιασμό, με αρκετή πείρα της συγγραφικής δουλειάς αλλά με πλήρη άγνοια των προβλημάτων και των πάσης φύσεως δυσκολιών μιας τακτικής μηνιαίας ιατρι-

κής έκδοσης.

Οι στόχοι που έβαλαν κατά την εκκίνηση ήταν φιλόδοξοι και οι υποχρεώσεις που ανέλαβαν απέναντι στον ιατρικό κόσμο πολλές και δύσκολες να πραγματοποιηθούν. Και δεν μπορούσε να γίνει αλλιώς, διότι ο τρόπος συγγραφής, η επιλογή των εργασιών, η ποιοτική τους στάθμη, η σύνθεση των περιεχομένων κάθε τεύχους, η επιμέλεια της έκδοσης, γενικά όλα αυτά, είχαν πια ξεπεραστεί από τις νέες αντιλήψεις για τον τρόπο έκδοσης ενός ιατρικού περιοδικού και που ήδη ίσχυαν και στη χώρα μας.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ έπρεπε να αλλάξει, να βελτιωθεί, να εκσυγχρονισθεί, ειδάλλως, θα κατέληγε ουραγός στη σειρά των ιατρικών περιοδικών εκδόσεων.

Οι κυριότεροι από τους στόχους, που το περιοδικό έβαλε ξεκινώντας την εκδοτική αυτή περίοδο, ήταν⁴:

1) η δημιουργία ενός ιατρικού εντύπου, υψηλού επιπέδου, που να συναγωνίζεται στο μέτρο του εφικτού, τα πιο έγκυρα και προηγμένα περιοδικά·

2) η ενημέρωση των νέων, ιδιαίτερα, γιατρών σ' όλα τα σύγχρονα επιτεύγματα της ιατρικής επιστήμης και η εξασφάλιση της δυνατότητας να βρίσκουν την κατάλληλη απάντηση στα τρέχοντα προβλήματα που θα ανέκυπταν λόγω της ραγδαίας επιτελουμένης προόδου·

3) φροντίδα για την υποδειγματική γλωσσική και συντακτική μορφή των εργασιών, για την σωστή κατάστρωση και σύνθεση των άρθρων βάσει κανόνων διεθνώς καθιερωμένων.

Διατυπώνεται, ακόμα, η υποχρέωση των εκδοτών, α) να γίνει αυστηρή επιλογή της ύλης και, κατά τη σύνθεση των περιεχομένων κάθε τεύχους, αντιπροσωπευτική εκλογή εργασιών όλων των ειδικοτήτων και β) ν' αποφευχθεί η ικανοποίηση προσωπικών φιλοδοξιών και ατομικής προβολής φιλοξενώντας εργασίες ξένες προς τις αρχές και τον προγραμματισμό της όλης έκδοσης.

Έχοντας βιώσει κάθε στιγμή την ατμόσφαιρα της ευφορίας των πρώτων καιρών και αργότερα το αίσθημα της επίγνωσης των δυσχερειών για την έκδοση ενός μηνιαίου ιατρικού εντύπου, μπορούμε να κάνουμε σήμερα με αντικειμενικότητα τον απολογισμό της περιόδου αυτής και να βγάλουμε ορισμένα συμπεράσματα.

Αν οι στόχοι των εκδοτών της περιόδου αυτής ήταν φιλόδοξοι- και ποιοί προγραμματικοί στόχοι δεν είναι μεγαλεπίβολοι στο ξεκίνημα; -και εκ των πραγμάτων ανέφικτοι και πάλι η Γ' περίοδος αποτελεί ένα σταθμό στην ιστορία του περιοδικού.

Για πρώτη φορά δημιουργείται Συντακτική Επιτροπή και γίνεται προσπάθεια κάθε εργασία να αξιολογείται από μέλη της επι-

τροπής σύνταξης ή από έναν εκτός περιοδικού κριτή. Κι αν τα κριτήρια της αποδοχής μιας εργασίας δεν ήταν αυστηρά εκείνη την εποχή, έγινε μια σοβαρή προσπάθεια να βελτιωθεί η δομή και ο τρόπος παρουσίασης μιας εργασίας και να υπάρξει ομοιομορφία στο σύστημα της βιβλιογραφίας, που το περιοδικό είχε υιοθετήσει.

Ποιά ήταν τα προβλήματα που το περιοδικό συνάντησε κατά την περίοδο αυτή; Δύο ειδών: εργασίες που υποβάλλονταν χωρίς τη δομή ενός ιατρικού άρθρου, δηλαδή την εισαγωγή, το υλικό-μέθοδοι, τα αποτελέσματα, τη συζήτηση και τη βιβλιογραφία. Τις περισσότερες φορές ήταν μικτές ως προς την κατηγορία. Ο βιβλιογραφικός κατάλογος λίγες φορές ήταν διατυπωμένος ομοιόμορφα και ακολουθούσε τις οδηγίες προς τους συγγραφείς. Η έκταση του άρθρου ήταν ένα άλλο πρόβλημα για τη Σύνταξη. Ήταν υπερβολικά εκτενές, συνήθως, ιδιαίτερα στην εισαγωγή και τη συζήτηση.

Όλα τα παραπάνω συνεπάγονταν πρόσθετη εργασία για τη Σύνταξη του περιοδικού, απώλεια χρόνου στη διακίνηση των άρθρων, αίτια προστριβών μεταξύ συντάξεως και συγγραφέα. Φαίνεται υπερβολικό αλλά είναι αληθινό, ότι ένας αριθμός εργασιών ξαναγράφτηκε εξ αρχής από το διευθυντή σύνταξης για να μπορούν να γίνουν δημοσιεύσιμες. Αποτελεί, εξάλλου, έκπληξη το μέγεθος των αντιδράσεων των συγγραφέων προκειμένου να δεχθούν τα σχόλια και τις παρατηρήσεις της Επιτροπής Σύνταξης και να κάνουν τις απαιτούμενες συμπληρώσεις και διορθώσεις. Φαίνεται ότι πολλοί συγγραφείς διακατέχονται από το σύνδρομο «του συγγραφικού αριστουργήματος», γεγονός που τους αποστερεί την πολύτιμη βοήθεια της Σύνταξης και των κριτών και τους εμποδίζει να βελτιωθούν. Βρισκόμαστε και εδώ, νομίζω, μπροστά σ' ένα έντονο εγωϊσμό, βασικό ελάττωμα όχι μόνο των γιατρών αλλά γενικότερα της φυλής μας.

Συμπερασματικά διαπιστώνεται ότι ένας αριθμός γιατρών κατά τη δεκαετία του '70 (αλλά και πολύ αργότερα), δεν ε γνώριζε τον τρόπο γραφής ενός ιατρικού άρθρου και το σημαντικότερο, πριν από κάθε απόπειρα συγγραφής του, τον τρόπο κατάστρωσης και μεθοδολογίας μιας κλινικής ερευνητικής δοκιμής, περιγραφικής ή επιδημιολογικής.

Το δεύτερο πρόβλημα της έκδοσης ήταν το οικονομικό-τεχνικό, το μόνιμο πρόβλημα όλων των επιστημονικών εκδόσεων, μέχρις ότου περάσουν το όριο εκείνο του αριθμού των συνδρομητών που να καλύπτει τουλάχιστο τα έξοδα έκδοσης. Το περιοδικό κατά την περίοδο αυτή είχε ως πηγή εσόδων τις συνδρομές και τη διαφήμιση φαρμάκων. Ποτέ δεν υπήρξε, βέβαια, κερδοφόρα επι-

χείρηση, απλώς κάλυπτε τα έξοδα εκτύπωσης και κυκλοφορίας. Ούτε ο Διευθυντής Σύνταξης, ούτε κανείς άλλος, εκτός από έναν μερικής απασχόλησης γραμματέα, πληρώθηκε σ' όλη τη διάρκεια των οκτώ ετών για τις υπηρεσίες του στην έκδοση του περιοδικού.

Η ομάδα των γιατρών που αρχικά ξεκίνησε την έκδοση, περιορίστηκε μετά από τα πρώτα τέσσερα χρόνια, μόνο στο διευθυντή σύνταξης (Ν. Ασημής) που παρέμεινε τελικά ο εκδότης. Ήταν ο μόνος που διέθετε ικανό χρόνο για εξωνοσοκομειακή και εκτός επαγγέλματος απασχόληση. Όμως το περιοδικό επωφελήθηκε πολύ από την επιστημονική κατάρτιση, τη συγγραφική πείρα και το κριτικό πνεύμα των υπολοίπων της ομάδας.

Κατά την περίοδο αυτή ο αριθμός των σελίδων ανερχόταν σε 650-700 κατά τόμο, ενώ ο αριθμός των εργασιών σε 75 με 2,5 συγγραφείς κατά εργασία. Δημοσιεύθηκαν, επίσης, 101 βιβλιοπαραρτήσεις ελληνικών και ξενόγλωσσων βιβλίων. Καθορίζεται, εξάλλου, η κατηγορία κάθε ιατρικού άρθρου (ανασκόπηση, κλινικές μελέτες, ενδιαφέρουσες περιπτώσεις, κτλ.) που δημοσιεύονται στην αντίστοιχη στήλη και υιοθετείται ένα ομοιόμορφο σύστημα γραφής της βιβλιογραφίας. Η περίληψη στην ελληνική και αγγλική γλώσσα, που σποραδικά υπήρχε στους τόμους της προηγούμενης περιόδου, καθιερώνεται πλέον σε κάθε εργασία. Στην ίδια περίοδο αυτή εκδόθηκαν και 11 συμπληρωματικά τεύχη, τα περισσότερα με παιδιατρικά θέματα, και στάλθηκαν σ' όλους τους συνδρομητές.

Κλείνοντας την ιστορική αναδρομή της περιόδου αυτής αξίζει να τονιστεί ότι, πέραν των βελτιώσεων που έγιναν στην εκδοτική διαδικασία, διασφαλίστηκε η συνέχεια της έκδοσης του περιοδικού και η παραμονή του στην πόλη της Θεσσαλονίκης.

Ο τότε Διευθυντής-Εκδότης του, κράτησε στους ώμους του το βάρος της έκδοσης και αποτέλεσε το τελευταίο δείγμα εκδότη που ήταν συγχρόνως εκδότης-αρχισυντάκτης-διορθωτής-γραμματέας-διεκπεραιωτής της αλληλογραφίας και της αποστολής των τευχών.

Δ' Περίοδος (1982-2001)

Είναι η περίοδος, που η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ αποτελεί πλέον όργανο της Ιατρικής Εταιρείας Θεσσαλονίκης και η Συντακτική Επιτροπή του, σε συνεργασία με το Δ.Σ. της Εταιρείας, προσπαθεί να προσαρμόσει το έργο της στις νέες συνθήκες που επικρατούσαν στο χώρο του ιατρικού περιοδικού τύπου.

Στην περίοδο αυτή το περιοδικό περνά σε άλλη φάση λειτουργίας, σε άλλο επίπεδο έκδοσης, όπου οι φιλόδοξοι στόχοι της δεκαετίας του 1970 γίνονται εφικτοί και πραγματοποιήσιμοι.

Καθώς οι καιροί αλλάζουν σε κάθε τομέα της τέχνης και της επιστήμης, αλλάζει και η εκδοτική διαδικασία και από τη λινοτυπία περνούμε στην ηλεκτρονική φωτοσύνθεση του κειμένου, ενώ από την απλή επιλογή των προς δημοσίευση εργασιών φθάνουμε στο σύστημα των πολλαπλών κριτών και των αυστηρών όρων συγγραφής ενός ιατρικού άρθρου^{5,6}.

Μετά από αυτές τις εξελίξεις είναι προφανές, ότι η έκδοση του περιοδικού δεν μπορούσε να είναι το έργο ενός μόνο ανθρώπου, εκδότη και συντάκτη. Χρειάζοταν η συλλογική προσπάθεια μιας ομάδας ιατρών, υψηλού επιστημονικού επιπέδου και, συγχρόνως, η κάλυψή του από έναν επιστημονικό φορέα. Από την αφετηρία αυτή κινούμενος το 1981, ο τότε εκδότης-ιδιοκτήτης (Ν. Ασημής) παραχώρησε το περιοδικό στην Ιατρική Εταιρεία Θεσσαλονίκης, της οποίας αποτελεί έκτοτε το επίσημο όργανο.

Πίνακας 1. Τεύχη και αριθμός σελίδων (1971-78)

Έτος	Τεύχη	Σελίδες
1971	10	1054
1972	8	781
1973	6	697 + 135 (Παιδ. Συμπόσιο)
1974	6	565
1975	6	585 + 114 (Αρχεία Παιδ. Συμποσίου)
1976	6	480 + 95 (» »)
1977	4	342 + 120 (» »)
1978	4	444

Πίνακας 2. Τεύχη και αριθμός σελίδων (Δεκαετία 1982-91)

Έτος	Τεύχη	Σελίδες
1982	6	448
1983	3	376
1984	4	388
1985	6	470
1986	4	376
1987	6	434
1988	6	426
1989	6	416
1990	6	432
1991	6	432

Στο άρθρο συντάξεως του πρώτου τεύχους (Ιανουάριος 1982) σημειώνονται οι εξής προγραμματικοί στόχοι⁷: 1) Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ, ως επίσημο όργανο της Ιατρικής Εταιρείας Θεσσαλονίκης θα έχει ως στόχο την ενημέρωση των αναγνωστών της στα σύγχρονα επιτεύγματα της ιατρικής επιστήμης, 2) η κρίση των εργασιών που υποβάλλονται θα γίνεται από ανεξάρτητους κριτές σύμφωνα με τους κανόνες κρίσεως που ισχύουν στα έγκριτα ελληνικά και ξένα περιοδικά, 3) η σύνθεση της ύλης του περιοδικού, η επιλογή και ο τρόπος παρουσίασης, πιστεύουμε ότι θα συμβάλλουν στην υπεύθυνη και πολύπλευρη ενημέρωση των γιατρών και η έκδοση θα αντανakλά γενικότερα το ποιοτικό επίπεδο της ιατρικής στη χώρα μας, 4) το περιοδικό θα παραμείνει ανοιχτό σε κάθε είδους κριτική, γνώμη και σκέψεις, που θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην πιο σωστή και υπεύθυνη ιατρική πληροφόρηση.

Ο σωστός προγραμματισμός και η ισχυρή εναρκτήρια ώθηση δεν εξασφαλίζουν απαραίτητως τη συνέχεια μιας εκδοτικής προσπάθειας, παρά μόνον εφόσον υπάρχουν αυτοί που θα παίρνουν κάθε φορά τη σκυτάλη για τη συνέχισή της. Το περιοδικό στάθηκε και αυτή τη φορά «τυχερό», καθώς οι εκδότες-διευθυντές συντάξεως κατέχονταν από ένα σπάνιο ιδεαλισμό, αναλαμβάνοντας διαχρονικά τη διεκπεραίωση του έργου. Θα αναφερθούν στη συνέχεια μερικά στοιχεία (της περιόδου 1982-2001) που αφορούν το ρυθμό έκδοσης του περιοδικού, τον αριθμό των δημοσιευθέντων άρθρων, την κρίση των εργασιών και το έργο της Σύνταξης, το χρόνο κυκλοφορίας των τευχών, αλλά και τα προβλήματα της έκδοσης.

Ο ρυθμός έκδοσης του περιοδικού που αφορά τον αριθμό των τευχών ετησίως και τις σελίδες κατά τεύχος (1971-2001) φαίνεται στους πίνακες 1, 2, 3.

Ο αριθμός των δημοσιευθέντων άρθρων κατά κατηγορία (δεκαετία 1982-1991 και 1992-2001) αναφέρεται στους πίνακες 4, 5.

Ο αριθμός των υποβαλλομένων εργασιών για κρίση και δημοσίευση κατά τις τρεις τελευταίες δεκαετίες (1971-2001) ακολουθεί φθίνουσα πορεία. Το 1971-78 υποβάλλονται κατ' έτος 130 εργασίες προς κρίση, το 1982-91 υποβάλλονταν 140, το 1992-97 100 εργασίες, ενώ τα έτη 1998-2001 ο αριθμός υπεχώρησε στις 50-60.

Χρόνος κυκλοφορίας των τευχών: παρουσιάζει μεγάλη διακύμανση. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ από την ίδρυσή της (1927) μέχρι το 1971 κυκλοφορούσε αδιαλείπτως κάθε μήνα και οι συνδρομητές έπαιρναν το τεύχος στις αρχές του επομένου μήνα (Ο γράφων έχει προσωπική πείρα, ως συνδρομητής του περιοδικού από το 1960). Από το 1972 η έκδοση γίνεται διμηνιαία και μέχρι το

Πίνακας 3. Τεύχη και αριθμός σελίδων (1992-2001)

Έτος	Τεύχη	Σελίδες
1992	6	462
1993	6	528
1994	6	512
1995	6	596
1996	6	588
1997	6	528
1998	4	448
1999	2	384
2000	4	426
2001	3	328

Πίνακας 4. Κατηγορίες άρθρων (Δεκαετία 1982-91)

Κατηγορίες	Αριθμός
1. Ερευνητικές εργασίες (Κλινικές δομές-Περιγραφικές)	273
2. Ενδιαφέρουσες περιπτώσεις	116
3. Πειραματικές εργασίες	29
4. Ανασκοπικά-Ενημερωτικά άρθρα	208
5. Συμπόσια (στρογγύλες τράπεζες)	2 (15 τράπεζες)
6. Ειδικά άρθρα	24
7. Επιστολές	2
8. Βιβλιοπαρουσίαση	11

Πίνακας 5. Κατηγορίες δημοσιευθέντων άρθρων
(Δεκαετία 1992-2001)

Κατηγορίες	Αριθμός
1. Ερευνητικές εργασίες (Κλινικές δομές-Περιγραφικές)	234
2. Ενδιαφέρουσες περιπτώσεις	96
3. Πειραματικές εργασίες	19
4. Ανασκοπικά-Ενημερωτικά άρθρα	117
5. Συμπόσια (στρογγύλες τράπεζες)	4 (12 τράπεζες)
6. Ειδικά άρθρα	29
7. Άρθρα Σύνταξης	16
8. Βιβλιοπαρουσίαση	9

1980 το περιοδικό κυκλοφορούσε εγκαίρως, χωρίς καθυστερήσεις, κατά τη δεκαετία 1981-90 όμως καταγράφεται καθυστέρηση 3-4 μηνών, ενώ κατά ετη 1991-97 η καθυστέρηση της κυκλοφορίας αυξάνεται και η Σύνταξη αναγκάζεται να μειώσει τα τεύχη σε 4 κατ' έτος (κατά τα έτη 1983, 1984, 1986, 1988). Κατά τα τελευταία τρία έτη (1999-2001) η κυκλοφορία των τευχών καθυστερεί περισσότερο και για να κερδηθεί ο χαμένος χρόνος τα τεύχη μειώνονται σε τρία.

Η καθυστέρηση της εκτύπωσης-κυκλοφορίας των τευχών αποτελεί το σοβαρότερο πρόβλημα του περιοδικού και η ύπαρξή του μειώνει την αξιοπιστία που την απόκτησε ύστερα από μια επιτυχή, λαμπρή πορεία 70 ετών⁸. Οι λόγοι που δημιουργούν το πρόβλημα αυτό θ' αναπτυχθούν εν συνεχεία.

Εκτύπωση - Τυπογράφοι

Τα τεύχη της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ κατά τις πρώτες δεκαετίες της κυκλοφορίας της, στοιχειοθετούνται σε διάφορα τυπογραφεία της Θεσσαλονίκης υπό την επίβλεψη των εκδοτών. Στο εξώφυλλο σημειώνεται «Τύποις Ελληνικής Ιατρικής», όπως επίσης και «Μηνιαίον Ιατρικόν Σύγγραμμα». Η εμφάνιση του περιοδικού και η όλη διάταξη της ύλης δεν αλλάζει έως το 1939, οπότε αρχίζει η περίοδος Αθ. Μυστακίδη.

Κατά την περίοδο αυτή (1939-1970) λαμβάνουν χώρα μικρές αλλαγές που αφορούν τη διάταξη της ύλης και την κεφαλαιοποίηση των κειμένων.

Την επόμενη περίοδο 1970-78 (εκδότης Ν. Ασημής και συνεργάτες) γίνονται εκτεταμένες αλλαγές. Αλλάζει το εξώφυλλο, όπως και η ποιότητα του εκτυπωτικού χάρτου, και προστίθενται στην αρχή χωριστές σελίδες με τη Συντακτική Επιτροπή, τα περιεχόμενα στην ελληνική και αγγλική γλώσσα και τις οδηγίες προς τους συγγραφείς.

Την εκτύπωση (λινοτυπία) και τη όλη επιμέλεια της έκδοσης αναλαμβάνουν οι τυπογράφοι Γ. Πυργάλης (1971-75) και Αθ. Αλτιντζής (1976-79), αμφότεροι έμπειροι, συνεργάσιμοι, άριστοι περί την τυπογραφική τέχνη. Το περιοδικό εκδίδεται διμηνιαίως κατά την περίοδο 1973-78.

Το 1982 και ύστερα από συμφωνία με την Ιατρική Εταιρεία Θεσσαλονίκης, την έκδοση ανέλαβε το University Studio Press (Α. Μιχάλης). Μείζονες αλλαγές έλαβαν χώρα στο σχήμα του περιοδικού (27 X 20), την εμφάνιση του εξωφύλλου, στην ποιότητα του εκτυπωτικού χάρτου, την όλη διαδικασία της ύλης. Η έκδοση γίνεται διμηνιαία και η εκτύπωση με ηλεκτρονική φωτοσύνθε-

ση. Η όλη διαδικασία της έκδοσης (διόρθωση και επιμέλεια των κειμένων, η διακίνησή τους, η επικοινωνία με τους συγγραφείς) και η γραμματειακή κάλυψη, εξασφαλίζονται από τον εκδότη Α. Μιχάλη, του οποίου οι γνώσεις και η εμπειρία περί τα εκδοτικά μαζί με μια καλλιτεχνική ευαισθησία κάνουν την ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ εφάμιλλη με τις πιο έγκυρες ελληνικές και ξένες ιατρικές εκδόσεις⁹.

Οι αλλαγές του εξωφύλλου από την έναρξη της κυκλοφορίας το 1927 έως σήμερα, παρουσιάζονται την **εικόνα 3**.

Σύνταξη - Συντακτικές Επιτροπές

Η διατήρηση του υψηλού επιστημονικού επιπέδου ενός περιοδικού βρίσκεται στα χέρια της Συντακτικής Επιτροπής (Σ.Ε.) Ένα υποψήφιο μέλος μια Σ.Ε. πρέπει να συγκεντρώνει μερικά απαραίτητα προσόντα, εάν πρόκειται να εκτελέσει με επιτυχία την αποστολή του.

Η Σύνταξη (διευθυντής, ειδικοί συντάκτες, επιμελητές σύνταξης) λειτουργεί σε τέσσερα επίπεδα και απευθύνεται: α) στους συγγραφείς, β) στους κριτές, γ) στον εκδότη και δ) στους αναγνώστες. Με τον συγγραφέα επικοινωνεί και τον υποβοηθεί, όπου χρειάζεται, στη βελτίωση της εργασίας του. Όσον αφορά τους κριτές, είναι ο μεσάζων μεταξύ αυτών και του συγγραφέα. Η Σ.Ε. βρίσκεται στη μέση και σε ίση απόσταση από το συγγραφέα και τον κριτή. Με τον εκδότη συνεργάζεται σε όλες τις φάσεις της εκδοτικής διαδικασίας. Απευθύνεται και στους αναγνώστες καθώς είναι υπεύθυνη απέναντί τους για το επιστημονικό επίπεδο του περιοδικού και για την τήρηση των δεοντολογικών κανόνων.

Τη μη τήρηση των δεοντολογικών κανόνων από πλευράς των συγγραφέων, είχε πολλές φορές να αντιμετωπίσει η Σ.Ε. Η δημοσίευση ενός επιστημονικού άρθρου δεν σημαίνει μόνο μέρος του ιστορικού αρχείου της ιατρικής επιστήμης αλλά σημαίνει παράλληλα και την επίσημη καταγραφή του επιστημονικού έργου του συγκεκριμένου ερευνητή-συγγραφέα. Αποτελεί ουσιαστικό κριτήριο της αξίας του και της δημιουργικότητάς του. Από την άλλη πλευρά η δημοσίευση ενός επιστημονικού άρθρου έχει το δικό της κώδικα δεοντολογίας, που η εφαρμογή του αρχίζει από τη στιγμή της καταστρώσής του και εν συνεχεία της συγγραφής του. Κατά τους δύο πρώτους αιώνες της παρουσίας των βιοιατρικών επιστημών, οι δεοντολογικοί κανόνες μεταξύ συγγραφέων και εκδοτών (και σύνταξης) κράτησε την ισχύ τους ακέραια. Στις τελευταίες 3-4 δεκαετίες, όμως, εμφανίστηκαν οι πρώτες ρωγμές

στο σύστημα, λόγω των αυξημένων αναγκών των ιατρών για επιστημονική-επαγγελματική προώθηση· έτσι ένας αριθμός γιατρών υποκύπτει στον πειρασμό να υποβάλλει προς δημοσίευση μια εργασία με «οριακά ευρήματα», όχι πλήρως τεκμηριωμένα¹⁰.

Κατά την περίοδο 1971-2001 καταγράφηκε από τη Σύνταξη του περιοδικού ένας αριθμός δεοντολογικών προβλημάτων: ατελής υποβολή εργασίας, πολλαπλή δημοσίευση (της ίδιας εργασίας), κατατμημένη δημοσίευση μιας εργασίας, κλεψιτυπία). Η Σύνταξη κάθε περιοδικού, αν θέλει να δικαιώσει την αποστολή της, είναι υποχρεωμένη απέναντι στον εαυτό της, απέναντι στις επιστημονικές Εταιρείες που της εμπιστεύθηκαν το περιοδικό, αλλά και απέναντι στους αναγνώστες της, να διαφυλάξει το επίπεδο της δημοσιευομένης ύλης υψηλό και να κρατήσει τους κανόνες δεοντολογίας απαραβίαστους¹⁰.

Συντακτικές Επιτροπές. Το περιοδικό ξεκινώντας το 1982 τη νέα εκδοτική του περίοδο, έβαλε ως πρώτο στόχο τη δημιουργία Σ.Ε. που θα μπορούσε να επιτελέσει το έργο της κρίσης των εργασιών και τη διαδικασία της όλης έκδοσης. Ορίστηκαν ως Πρόεδρος της Σ.Ε., ο καθηγητής Δ. Λαζαρίδης, ως Διευθυντής ο Ν. Ασημής και έξι αρχικά μέλη ως Συντακτική Επιτροπή (Χ. Ζαμπούλης, Γ. Κεραμίδας, Ν. Νάτσικας, Κ. Σιών, Σ. Φαλτσής, Φ. Χαρσούλης). Αργότερα προστέθηκαν και άλλα μέλη και το 1984 ορίστηκε επιμελητής σύνταξης ο Ε. Ακριβιάδης, που πλαισιώθηκε το 1987 από τον Κ. Καλλará και από το 1989 και τον Σ. Καραγιάννη). Σε ό,τι αφορά τους επιμελητές σύνταξης θα πρέπει να τονιστεί εδώ, ότι ο ρόλος τους ήταν καθοριστικός στην όλη εκδοτική προσπάθεια. Τα περισσότερα προς δημοσίευση άρθρα είχαν ανάγκη από μια εκτεταμένη διόρθωση και επιμέλεια των κειμένων, εργασία που εκτελείται από τους επιμελητές σύνταξης και ενίοτε από τον διευθυντή σύνταξης.

Από τα μέλη της Σ.Ε. ορίστηκαν το 1986 οι ειδικοί συντάκτες (Κ. Αρβανιτάκης, Ν. Νάτσικας, Α. Φαλτσής, Φ. Χαρσούλης), που μαζί με τον πρόεδρο και το διευθυντή επωμίστηκαν το κύριο βάρος της εκδοτικής διαδικασίας. Πρόσφεραν τις υπηρεσίες τους επί μια δεκαετία, υπεύθυνα και ανιδιοτελώς, και η πρόοδος που επιτεύχθηκε στην έκδοση του περιοδικού οφείλεται κατά μεγάλο μέρος σε αυτούς.

Θεωρούμε απαραίτητο να αναφέρουμε όλους τους Διευθυντές Σύνταξης από την ίδρυση του περιοδικού και όλες τις Συντακτικές Επιτροπές από το 1971 έως σήμερα, καθώς η παρουσία τους κάθε άλλο παρά διακοσμητική υπήρξε, αντίθετα το έργο τους ήταν ουσιαστικό και διαρκές (**Πίν. 6, Εικ. 4, 5**).

Εικ. 3. Εξώφυλλα του περιοδικού κατά χρονολογική σειρά παρουσιάσεως: 1927, 1940, 1971, 1983, 1988, 1992, 1997, 1999.

1971	Η πρώτη Συντακτική Επιτροπή Διευθυντής: Ν. Ασημής Μέλη: Ο. Αλετράς, Θ. Ασλάνογλου, Χρ. Βάμβαλης, Ι. Γαγανάκης, Γ. Γουλής, Α. Γεωργόπουλος, Ι. Δερματάς, Γ. Ζερβόπουλος, Χ. Ιεροδιακόνου, Κ. Κοκοβίνης, Σ. Μάνιος, Β. Τσιγαλίδου, Κ. Ροδοκανάκης, Ζ. Σινάκος, Γ. Ταυρίδης, Ι. Τσίκουλας, Σ. Τσουρουτσόγλου-Σκλαβούνου
1972-76	Η ίδια προστέθηκαν: Δ. Ίκκος (Αθήνα), Α. Καλογερόπουλος, Χ. Καττάμης (Αθήνα), Μ. Κτενίδου, Ο. Παπάζογλου, Ε. Ρουσσίδου, Ι. Σάπικας Έφυγαν: Ο. Αλετράς Εκτός Ελλάδος: Π. Θωμόπουλος (Παρίσι) Μ. Σερεμέτης (Ουάσιγκτον)
1977-78	Διευθυντής: Ν. Ασημής Μέλη: Θ. Ασλάνογλου, Ι. Γαγανάκης, Γ. Γουλής, Ι. Δερματάς, Γ. Ζερβόπουλος, Χ. Ιεροδιακόνου, Κ. Κοκοβίνης, Σ. Μάνιος, Β. Τσιγαλίδου, Ν. Παπακυριαζής, Κ. Ροδοκανάκης, Χ. Σμπαρούνης, Μ. Σερεμέτης (Ουάσιγκτον)
1982	Πρόεδρος: Δ. Λαζαρίδης Διευθυντής: Ν. Ασημής Μέλη: Χ. Ζαμπούλης, Γ. Κεραμίδας, Ν. Νάτσικας, Μ. Σιών, Σ. Φαλτσής, Φ. Χαρσούλης
1983	Η ίδια και Σ. Εφραιμίδης και Δ. Παπαδημητρίου
1984	Η ίδια και Ε. Ακριβιάδης (Επιμελητής Σύνταξης)
1985	Η ίδια και Ι. Μυλωνάς και Α. Τρακατέλλης
1986	Πρόεδρος: Δ. Λαζαρίδης Διευθυντής: Ν. Ασημής Ειδικοί Συντάκτες: Ν. Νάτσικας, Α. Φαλτσής, Φ. Χαρσούλης Μέλη: Κ. Αρβανιτάκης, Σ. Εφραιμίδης, Χ. Ζαμπούλης, Γ. Κεραμίδας, Ι. Μυλωνάς, Δ. Παπαδημητρίου, Ν. Σιών Επιμ. Σύνταξης: Ε. Ακριβιάδης
1987	Η ίδια και Κ. Καλλαράς (Επιμ. Σύνταξης)
1988	Πρόεδρος: Δ. Λαζαρίδης Διευθυντής: Ν. Ασημής Ειδικοί Συντάκτες: Ν. Νάτσικας, Α. Φαλτσής, Φ. Χαρσούλης Μέλη: Κ. Αρβανιτάκης, Γ. Γουλής, Χ. Ζαμπούλης, Ι. Μυλωνάς, Δ. Πατάκας, Α. Φάσσας Επιμ. Σύνταξης: Ε. Ακριβιάδης, Κ. Καλλαράς
1989	Πρόεδρος: Δ. Λαζαρίδης Διευθυντής: Ν. Ασημής Ειδικοί Συντάκτες: Κ. Αρβανιτάκης, Ν. Νάτσικας, Σ. Φαλτσής, Φ. Χαρσούλης Μέλη: Ε. Ακριβιάδης, Γ. Γουλής, Χ. Ζαμπούλης, Β. Κατσουγιαννόπουλος, Ι. Μυλωνάς, Δ. Πατάκας, Α. Φάσσας Επιμ. Σύνταξης: Κ. Καλλαράς, Α. Καραγιάννης
1990	Πρόεδρος: Δ. Λαζαρίδης Διευθυντής: Ν. Ασημής Αναπληρωτής Διευθυντής: Κ. Αρβανιτάκης Ειδικοί Συντάκτες: Ν. Νάτσικας, Σ. Φαλτσής, Φ. Χαρσούλης Μέλη: Ε. Ακριβιάδης, Γ. Γουλής, Π. Δεληκάρης, Χ. Ζαμπούλης, Β. Κατσουγιαννόπουλος, Ι. Μυλωνάς, Δ. Πατάκας, Α. Φάσσας Επιμ. Σύνταξης: Κ. Καλλαράς, Α. Καραγιάννης
1991-92	Η ίδια Επιτροπή Σύνταξης
1993-97	Πρόεδρος: Δ. Λαζαρίδης Επίτιμος Διευθυντής: Ν. Ασημής Διευθυντής: Κ. Αρβανιτάκης Αναπλ. Διευθυντής: Ε. Ακριβιάδης Μέλη: Α. Βυζαντιάδης, Γ. Γουλής, Ι. Δαδούκης, Α. Δημητριάδης, Ι. Ντόζη-Βασιλειάδου, Χ. Παπακωνσταντίνου, Χ. Σμπαρούνης, Γ. Τρύφωνας, Σ. Χριστόπουλος Επιμ. Σύνταξης: Κ. Καλλαράς, Σ. Καραγιάννης
1998-2000	Πρόεδρος: Ι. Παπαπαναγιώτου Επίτιμος Διευθυντής: Ν. Ασημής Διευθυντής: Ι. Τριαντόπουλος Αναπλ. Διευθυντής: Ε. Ακριβιάδης Μέλη: Ε. Αλεξόπουλος, Σ. Ασλανίδης, Ε. Βρεττού, Ε. Γιακουστίδης, Χ. Δεστούνη, Α. Καλλινδέρης, Κ. Μαλακά, Α. Μηνάς, Χ. Σέμογλου, Κ. Σιαμούλης, Χ. Χαρλαύτης Επιμ. Σύνταξης: Κ. Καλλαράς, Σ. Καραγιάννης
2001-02	Η ίδια, εκτός της αποχώρησης του διευθυντού σύνταξης Ι. Τριαντοπούλου

Πίνακας 6. Συντακτικές Επιτροπές (1971-2000)

α

β

γ

Εικ. 4. Οι Διευθυντές Σύνταξης κατά την Α' και Β' περίοδο. α) Β. Νομικός (1927-29), β) Θ. Σακελλαρίδης (1929-38), γ) Α. Μυστακίδης (1939-70).

α

β

γ

Εικ. 5. Οι Διευθυντές Σύνταξης κατά την Γ' και Δ' περίοδο. α) Ν. Ασημής (1971-78 και 1982-92), β) Κ. Αρβανιτάκης (1993-97), γ) Ι. Τριαντόπουλος (1998-2000).

Προβληματισμοί

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες, στο χώρο των ιατρικών εκδόσεων, υπήρξε μια έκρηξη στην κυκλοφορία νέων περιοδικών που ανήκαν περισσότερο στις διάφορες ιατρικές ειδικότητες· αυτό είχε ως συνέπεια τη μείωση των αναγνώστών των γενικών περιοδικών, ελαττώνοντας συγχρόνως και τη ροή των υποβαλλόμενων εργασιών προς κρίση και δημοσίευση. Υπήρξαν και άλλοι λόγοι που απομάκρυναν έναν αριθμό συνδρομητών από τα περιοδικά γενικής ύλης: η δυνατότητα των γιατρών να διαβάζουν ξενόγλωσσα ιατρικά περιοδικά και επίσης το γεγονός, ότι η δημοσίευση μιας εργασίας σε περιοδικά της δυτικής Ευρώπης-ΗΠΑ, έχει μεγαλύτερη βαρύτητα στο βιογραφικό τους σημείωμα.

Οι διαπιστώσεις αυτές ισχύουν για κάθε περιοδικό γενικής ύλης, πέραν αυτού όμως υπάρχουν και ειδικοί λόγοι, που αντιμετωπίζει κάθε περιοδικό. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ δεν αποτελεί την εξαίρεση, καθώς χρονίζοντα εγγενή προβλήματα διαταράσσουν την εκδοτική της πορεία, ιδιαίτερα κατά την τελευταία πενταετία.

Όταν ένα ιατρικό περιοδικό έχει εξασφαλίσει τα οικονομικά μέσα για την ομαλή και συνεχή έκδοσή του, αυτό σημαίνει ότι: α) υπάρχει ο φορέας που το στηρίζει οικονομικά, β) υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός συνδρομητών και γ) υπάρχουν έσοδα από την καταχώρηση φαρμακευτικών διαφημίσεων. Στην περίπτωση αυτή η έκδοση συνεχίζεται κανονικά και η Σύνταξη του περιοδικού προχωρεί απρόσκοπτα στην οργάνωση της εκδοτικής διαδικασίας, έχοντας τη δυνατότητα να πραγματοποιήσει τους στόχους που έχει θέσει. Εάν το οικονομικό δεν έχει επιλυθεί, τότε εμφανίζονται τα προβλήματα στην εκδοτική διαδικασία με τελικό αποδέκτη το ποιοτικό επίπεδο του περιοδικού και την αξιοπιστία του στους αναγνώστες. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ βρίσκεται, δυστυχώς, στη μοίρα αυτή κατά τα τελευταία πέντε χρόνια.

Κατά τη διάρκεια της 70χρονης πορείας του, το περιοδικό έδειξε μεγάλη προσαρμοστική δύναμη προσπαθώντας να εκπληρώσει διαχρονικά τους στόχους του, δηλαδή την πολύπλευρη ενημέρωση των συνδρομητών στα τρέχοντα ιατρικά θέματα, δίδοντάς τους συγχρόνως τη δυνατότητα να δημοσιεύσουν τις επιστημονικές τους εργασίες σε ένα περιοδικό πανελλήνιας εμβέλειας¹¹.

Οι εκάστοτε εκδότες-διευθυντές σύνταξης έδωσαν ο καθένας το στίγμα του, υπηρετώντας με πίστη και ιδεαλισμό το περιοδικό, παρέχοντας έργο στην ιατρική κοινότητα.

Στην εποχή της ηλεκτρονικής φωτοσύνθεσης των κειμένων, όπου τα επιτεύγματα σε όλους τους τομείς της Ιατρικής προχωρούν με μεγάλα και γρήγορα βήματα, ένα ιατρικό περιοδικό πρέπει να λειτουργεί αντίστοιχα προς την πρόοδο αυτή. Οι Συντακτικές Επιτροπές πρέπει να είναι κατάλληλα επιλεγμένες, το βοηθητικό προσωπικό (γραμματειακή, κάλυψη, επιμέλεια κειμένου, marketing), πεπειραμένο και ο εκδότης-τυπογράφος με εκδοτική πείρα και συνεργάσιμος. Λίγα περιοδικά στον ελληνικό χώρο έχουν τις δυνατότητες αυτές.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ, το αρχαιότερο ιατρικό περιοδικό γενικής ύλης, βρίσκεται τώρα στην πιο κρίσιμη καμπή της μακρόχρονης πορείας της· και για να μπορέσει να διασφαλίσει πάλι τη θέση της στον περιοδικό ιατρικό τύπο πρέπει να ισχύσουν οι προϋποθέσεις που αναπτύχθηκαν παραπάνω. Προσδοκούν οι συνδρομητές του περιοδικού αλλά και το ευρύτερο ιατρικό αναγνωστικό κοινό, να αναλάβει ο σημερινός φορέας του, η Ιατρική Εταιρεία Θεσσαλονίκης, μια σοβαρή και με προοπτική προσπάθεια για την ομαλοποίηση και τη συνέχιση της έκδοσης. Είναι το χρέος που οφείλεται όχι μόνο στους ιδρυτές του περιοδικού και στους μετέπειτα εκδότες, αλλά ιδιαίτερα στο μεγάλο σύνολο των γιατρών του Μακεδονικού χώρου και τελικά στην κοινωνία της Θεσσαλονίκης που το περιέβαλε με αγάπη όλα αυτά τα χρόνια.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Σακελλαρίδης Θ. Βασίλειος Νομικός. Ελλην Ιατρ 1929; 3: 663-7.
2. Νομικός Β. Προς τους συναδέλφους. Ελλην Ιατρ 1927; 1: 5-7.
3. Κούριας Β. Εις μνήμην Αθανασίου Μυστακίδη. Ελλην Ιατρ 1970: 827.
4. Άρθρον Συντάξεως. Ελλην Ιατρ 1971; 1: 7-8.
5. Bishop TC. How to edit a scientific Journal. Philadelphia: 151 Press, 1984: 1.
6. International Committee of Medical Journal Editors. Uniform requirement for manuscripts submitted to biomedical journals. Ann Int Med 1988; 108: 258-65.
7. Άρθρον Σύνταξης. Ελλην Ιατρ 1982; 1: 48.
8. Ασημής Ν. Είναι ανατάξιμη η χρόνια κυκλοφορική ανεπάρκεια του περιοδικού τύπου; Ιατρική 1987; 51: 509-10.
9. Ρηγάτος Γ, Απάκη Κ, Σάμιος Β. Ελληνικός Ιατρικός Τύπος (1811-1988) Αθήνα: Εκδόσεις ΙΑΤΡΟΤΕΚ.
10. Φαλτσής Σ, Αρβανιτάκης Κ, Ασημής Ν. Ιατρικός Περιοδικός τύπος. Ελλην Ιατρ 1968; 84: 153-5.
11. Ασημής Ν. Ο ρόλος του ιατρικού τύπου στην συνεχή εκπαίδευση του γιατρού στην Ελλάδα. Ελλην Ιατρ 1991; 57: 185-94.

